

I. В. Зайцева

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри соціальних комунікацій, словесності та культури
e-mail: zivia@ukr.net, ORCID: 0000-0002-4149-2916
Державний податковий університет
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Україна, 201800

ВОЄННА ЖУРНАЛІСТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО СПРОТИВУ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Метою дослідження є комплексний аналіз особливостей розвитку воєнної журналістики в Україні в умовах російсько-української війни, а також виявлення специфіки висвітлення військових подій у сучасних українських медіа з урахуванням інформаційних, технологічних та етичних викликів.

Методологія дослідження. Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Застосовано метод аналізу та синтезу для узагальнення теоретичних підходів до розуміння воєнної журналістики; порівняльний метод – для зіставлення особливостей традиційної та сучасної журналістики в умовах війни; контент-аналіз – для дослідження матеріалів українських медіа, зокрема журналу «Наука і оборона», радіо «Армія FM» та «Військового телебачення України»; описовий метод – для характеристики специфіки журналістських практик і метод узагальнення – для формулювання висновків щодо ролі воєнної журналістики в сучасному інформаційному просторі.

Результати. Встановлено, що сучасна воєнна журналістика України функціонує як важливий елемент інформаційної безпеки та національної стійкості. Для неї характерний високий рівень оперативності, емоційної насиченості та відповідальності за достовірність інформації. Виявлено, що ключовими особливостями є поєднання інформаційної та мобілізаційної функцій, активне використання новітніх технологій (дрони, соціальні мережі, онлайн-платформи), а також змішування журналістських жанрів і використання художніх прийомів.

Показано, що воєнні журналісти виконують не лише інформативну, а й гуманістичну функцію, сприяючи формуванню національної ідентичності та протидії дезінформації. Окремо встановлено, що сучасні медіа активно адаптуються до умов війни, використовуючи мультимедійні формати та цифрові інструменти для оперативного висвітлення подій.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному осмисленні воєнної журналістики як багатовимірного явища, що поєднує інформаційну, комунікативну, технологічну та гуманістичну функції в умовах сучасної війни. Уточнено специфіку трансформації журналістських практик під впливом цифровізації та інформаційної війни, а також обґрунтовано роль воєнної журналістики як інструмента протидії пропаганді та формування суспільної свідомості. Особливу увагу приділено аналізу сучасних українських медіа як прикладу адаптації журналістики до екстремальних умов.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання його результатів у професійній діяльності журналістів, зокрема тих, хто працює в умовах воєнного конфлікту. Отримані висновки можуть бути застосовані під час підготовки майбутніх журналістів, розробки навчальних курсів з воєнної журналістики, медіаграмотності та інформаційної безпеки. Крім того, результати дослідження можуть бути корисними для вдосконалення інформаційної політики держави та підвищення ефективності протидії дезінформації в умовах війни.

Ключові слова: воєнна журналістика, інформаційна безпека, інформаційна війна, російсько-українська війна, етичні дилеми.

I. Вступ

Розвиток воєнної журналістики в Україні відображає складні політичні та соціальні процеси, які переживала країна протягом свого історичного розвитку. Від перших військових видань до сучасних мультимедійних платформ українська воєнна журналістика еволюціонувала, адаптуючись до викликів часу та технологічних змін.

В умовах російсько-української війни воєнна журналістика в Україні набуває надзвичайно важливого значення. Від початку збройного конфлікту у 2014 р. та повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 р. роль ЗМІ в державі суттєво змінилася. За словами С. Томіленка, голови Національної спілки журналістів України, «сьогодні ми можемо стверджувати, що під час великої війни українська журналістика подорослішала і змужніла. До повномасштабного вторгнення в

Україні було лише кілька десятків досвідчених воєнкорів, які готувалися до роботи за надзвичайних воєнних обставин. Зараз фактично кожен журналіст є воєнним журналістом» [15]. Журналісти, особливо ті, хто працює в зоні бойових дій, не лише фіксують події, а й активно долучаються до інформаційної боротьби з пропагандою та дезінформацією агресора. Війна в Україні стала тестом не лише для Збройних сил, а й для національної журналістики, яка повинна швидко адаптуватися до нових реалій, використовуючи сучасні технології та інструменти для висвітлення подій.

Воєнна журналістика фокусується переважно на воєнних конфліктах, воєнних діях та їхніх наслідках [11, с. 187]. Специфіка розвитку воєнної журналістики в Україні в умовах війни полягає не лише в нових викликах, з якими стикаються медійники, а й у безпрецедентно значущій правдивій інформації в умовах інформаційної війни. Журналісти виступають як свідки, активні учасники та каталізатори соціальних і політичних змін, інформуючи населення, підтримуючи моральний дух армії та нації, а також виконуючи функцію критичної взаємодії з владою й військовим керівництвом. Водночас вони постійно стикаються з ризиками для життя, етичними дилемами та технічними труднощами, що забезпечують їхню роботу, «вважаючи своїм професійним і патріотичним обов'язком безпосередньо з місця подій із ризиком для життя розповісти нашому суспільству, всьому світу про цю нав'язану нам жахливу, руйнівну війну» [7, с. 5].

Цей процес вимагає детального аналізу як теоретичних аспектів, так і практичних прикладів розвитку воєнної журналістики в Україні в умовах війни, що надає змогу краще зрозуміти її специфіку, важливість та роль сучасного воєнного журналіста в умовах збройного конфлікту. Вивчення особливостей цього процесу є надзвичайно актуальним для формування правильних наративів і забезпечення ефективної інформаційної політики в Україні.

Інформаційною базою дослідження стали праці науковців, серед яких К. Акоюн, Н. Букіна, С. Гнатенко, О. Лаврик, М. Микитюк, І. Копотун, І. Коропатнік, О. Павлюк, С. Пасіка, С. Петков, О. Позняков та ін. Вони зосереджували увагу на процесі становлення та розвитку української військової/воєнної журналістики, її ролі в медіапросторі під час воєнного стану, а також на правових аспектах діяльності журналістів у зоні бойових дій.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Метою дослідження є комплексний аналіз особливостей розвитку воєнної журналістики в Україні в умовах російсько-української війни, а також виявлення специфіки висвітлення військових подій у сучасних українських медіа з урахуванням інформаційних, технологічних та етичних викликів. Мета роботи передбачає вирішення таких завдань:

- розглянути специфіку сучасної воєнної журналістики України в умовах російсько-української війни;
- виявити особливості висвітлення військових конфліктів воєнними журналістами;
- проаналізувати матеріали воєнних журналістів у таких медіа: журнал «Наука і оборона», «Армія FM» та «Військове телебачення України».

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Застосовано метод аналізу та синтезу для узагальнення теоретичних підходів до розуміння воєнної журналістики; порівняльний метод – для зіставлення особливостей традиційної й сучасної журналістики в умовах війни; контент-аналіз – для дослідження матеріалів українських медіа, зокрема журналу «Наука і оборона», радіо «Армія FM» та «Військового телебачення України»; описовий – для характеристики специфіки журналістських практик і метод узагальнення – для формулювання висновків щодо ролі воєнної журналістики в сучасному інформаційному просторі.

III. Результати

Сучасна воєнна журналістика України виконує ключову роль у висвітленні подій, що відбуваються в умовах повномасштабної війни. Журналісти, що працюють в екстремальних умовах, не лише інформують суспільство про те, що відбувається на фронті, а й забезпечують важливу місію – документують реалії бойових дій, виявляють ворожу пропаганду та сприяють формуванню національної стійкості [4, с. 12].

Специфіка сучасної воєнної журналістики в Україні в умовах війни полягає в низці важливих аспектів, які відрізняють її від традиційних форм журналістської діяльності. Основні характеристики можна розділити на кілька ключових точок: інформаційна війна та пропаганда, захист безпеки, технічні інновації й цифровізація, етичні питання та відповідальність.

В умовах сучасних військових конфліктів, коли інформація стає однією з основних форм зброї, журналісти стикаються з додатковими труднощами. Вони повинні не лише контролювати об'єктивність і точність своїх матеріалів, а й усвідомлювати, як ці матеріали можуть бути використані в інформаційній війні. Інформаційна війна на часі стала першою складовою сучасного збройного конфлікту, в якому воєнна журналістика активно бореться з російською пропагандою та дезінформацією. У деяких випадках журналісти навіть можуть самі ставати цілями для пропаганди, коли маніпуляція змістом їхніх матеріалів може вплинути на сприйняття війни як усередині країни, так і за її межами. Інформаційна війна є частиною збройного конфлікту, де ми маємо боротися не лише за територію, а й за серця та розуми людей [8, с. 393].

В Україні за останні роки значно збільшилася кількість ЗМІ, які активно протидіють фейковим новинам та пошуком правдивої інформації із зони бойових дій. Це включає також моніторинг соціальних мереж та офіційних заяв, а також виявлення поширення брехливих тверджень і

пропагандистських наративів. Завдяки українським медіа вдалося розвінчати багато фейків, поширених російськими ЗМІ, таких як вигадані атаки на мирне населення чи спроби підризу міжнародної підтримки України.

Одним із найбільших викликів для воєнних журналістів є високий рівень небезпеки, оскільки журналісти часто працюють у зонах, де існує загроза обстрілів, вибухів, мін та снайперського вогню. Американський медійник українського походження Майкл Боцюрків зазначає: «Війна в Україні відрізняється від інших тим, що журналісти є мішенню для російських військових. Якщо ви маєте позначку Press, у вас умисно стріляють» [12]. За даними Національної спілки журналістів України, з початку війни загинуло понад 89 журналістів (дані на травень 2024 р.).

Не менш небезпечним є психологічний аспект роботи в умовах війни. Спостереження за насильством, травмами та смертю може мати серйозний вплив на психічне здоров'я журналістів. Деякі з них можуть отримати посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), а це може призвести до втрати здатності до об'єктивного аналізу ситуації, і в кінцевому результаті – до професійної дискваліфікації.

Невід'ємною частиною роботи сучасних воєнних журналістів стало використання технологій, соціальних мереж і нових онлайн-платформ як інструментів для збору та поширення інформації. Ветеран ЗСУ В. Москаленко, досвідчений журналіст, який працював на телебаченні та в газеті, розпочав свій військовий шлях під час АТО, а з перших днів повномасштабного вторгнення знову став до лав захисників, зазначає: «З початком війни журналістика стала іншою, змінилася її форма, подача. Дуже важко існувати друкувані медіа, трансформації зазнали телебачення та радіо. Нові технічні засоби сприяли розвитку інтернет-ресурсів, нових медіа, прийшло нове покоління...» [14]. Використання безпілотних літальних апаратів (дронів) дозволяє знімати бойові дії з висоти, що забезпечує більш об'єктивне та масштабне зображення на полі бою. Відео та фото, зняті безпілотниками, можуть стати доказами фактів і використовуватися для документування військових злочинів. Відомий воєнний журналіст А. Цапленко зазначає: «Технології змінили не лише методи збору інформації, а й саму природу того, як ми комунікуємо з аудиторією. Це вже не лише текстові матеріали чи фото – це візуалізація подій, яка дає можливість людям відчувати реальність того, що відбувається на фронті» [14].

Це означає, що воєнна журналістика в Україні представлена не лише традиційними засобами масової інформації, а й активно використовує нові платформи для поширення правди. Соціальні мережі та онлайн-платформи допомагають журналістам, долаючи цензуру та обмеження традиційних ЗМІ, оперативно передавати новини та свідчення очевидців з місця подій, привертаючи увагу світу, змушуючи його серйозно ставитися до кожної новини, що надходить з України.

Ще одним із викликів для журналістів в умовах гібридної війни є етичні питання. Висвітлення бойових дій може стати надзвичайно чутливою інформацією, яка впливає на моральний дух населення та військових. Український публіцист і журналіст В. Портніков зазначає: «У нас є особлива відповідальність перед аудиторією, бо наша задача не тільки висвітлювати події, але й давати людям надію, підтримку, а також викривати злочини, щоб вони не залишилися безкарними» [12].

Журналісти повинні балансувати між необхідністю оперативної передачі інформації та обережністю, щоб не завдати шкоди безпеці військових чи цивільних осіб. «Важливим моментом висвітлення війни, особистих історій військовослужбовців є, насамперед, розуміння, як не нашкодити самим військовослужбовцям та навпаки – допомогти» [1, с. 6]. Важливо також правильно подавати матеріал, уникаючи маніпуляцій та посилення емоційних ефектів, які можуть спотворити сприйняття новин громадськістю. Адже воєнна журналістика має не лише інформувати, а й мобілізувати громадськість на підтримку армії та влади. Це особливо важливо в умовах війни, коли кожен громадянин має відчувати свою роль у спільній боротьбі, а воєнна журналістика – сприяти зміцненню морального духу нації.

Таким чином, сучасна воєнна журналістика України є складовою не лише інформаційної війни, а й національної безпеки та підтримки бойового духу українського суспільства й армії. Вона сприяє формуванню світогляду, здатного протистояти агресії, і виконує ключову роль у збереженні державності України.

Розглянувши специфіку сучасної воєнної журналістики України в умовах війни, вважаємо за доцільне зупинитися на особливостях висвітлення військових конфліктів, що є одними з найбільш складних і небезпечних об'єктів для висвітлення журналістами, мета яких не лише інформувати громадськість про події на фронті, а й документувати важливі моменти війни, у тому числі висвітлюючи людські трагедії, що надасть змогу громадськості оцінити масштаб людського горя й героїзм українців у найжорстокіших умовах, і додатково формуватиме емоційний зв'язок з аудиторією та стимулюватиме підтримку тих, хто бореться за мир. Саме тому робота журналіста в таких надзвичайних умовах вимагає не лише високого професіоналізму, а й моральної стійкості.

З 2014 р. воєнна журналістика стикається з безліччю викликів і вимагає від журналістів не лише професійних навичок, а й відваги, оперативності та особливої етичної чутливості. Крім того, щодня журналісти стикаються з великими небезпеками. Про це пише О. Холоденко у спецпроекті «Журналістика незалежної України»: «Коли ти женешся за ексклюзивом, ти ризикуєш потрапити у смертельно небезпечну історію» [16].

Ще одним ключовим аспектом сучасної воєнної журналістики вважаємо регулярність появи репортажних матеріалів, адже аудиторія потребує інформації про актуальні події, які відбуваються в зоні бойових дій. Так, Н. Букіна у своїй статті «Воєнний репортаж у сучасних медіа» зауважує, що жанр військового репортажу, який часто складається з елементів інтерв'ю, набуває особливого значення в сучасних українських медіа. Вона підкреслює, що звичайні характеристики репортажу: оперативність, об'єктивність, динамічність викладу та зважена лаконічність – лише підсилюються у випадку воєнного репортажу [3, с. 126]. Це пов'язано з тим, що воєнний репортаж, який є найзатребуванішим жанром в умовах війни, не надає змоги оперативно інформувати аудиторію про події на фронті та в прифронтовій зоні, адже журналісти, які працюють у небезпечних умовах, не завжди мають можливість швидко передавати матеріали до редакції. У таких випадках на допомогу приходять сучасні цифрові засоби, зокрема інтернет-сайти та соціальні мережі, щоб миттєво опублікувати новини та репортажі, забезпечуючи оперативне й правдиве інформування громадськості.

Особливістю сучасних журналістських матеріалів є й так званий «драматизм» та використання великої кількості художніх прийомів. Часто в репортажах журналісти використовують «драматичний наратив», розповіді про враження від трагічних випробувань. Автори матеріалів вживають різноманітні художні прийоми, коментуючи події, які описує герой [3, с. 127]. Такий підхід надає змогу передати глибокі емоції героїв, підкреслити трагічність ситуації та звернути увагу читача чи глядача на важливі аспекти подій. Також часто журналісти використовують метафори, порівняння, символи та інші образні вирази, щоб глибше передати атмосферу подій і внутрішній стан героїв. Це дає можливість зробити матеріал не лише інформативним, а й емоційно насиченим, що може вплинути на сприйняття ситуації. Через вибір слів і фраз журналісти можуть посилювати трагічний або драматичний настрій. Наприклад, замість сухого опису подій, використовуючи вирази, що передають страх, біль, надію або боротьбу.

Таким чином, ці прийоми допомагають журналістам не лише надавати факти, а й передавати глибину погляду учасників подій, що робить матеріали більш емоційними.

Сучасні журналісти у своїх матеріалах, окрім художніх засобів, активно використовують сленг та професіоналізми. Наприклад, у статті О. Холоденко «Коли у країні війна, усі журналісти – воєнні» можна зустріти такий вираз, як «бородаті хлопці з ФАТХ», що надає певного колориту та відображає специфіку воєнної тематики. Також у статті є діалоги: «Ні-ні, не пустимо, не пустимо... А ти звідки?». Я кажу: «З України» – «О, а у нас цей чувак, Набіль Абу Рудейна, він десь в Україні навчався, і, взагалі, він розмовляє російською» [16].

У матеріалах Г. Друзенко «Комплекс Петлюри» було також використано спеціальні поняття, що стосуються війни: «ЗСУшники, курсанти, нацики, добровольці», «а летовище – на фортецю» [6].

Сучасна військова преса все частіше застосовує змішування жанрів, щоб ефективніше доносити інформацію до різних цільових аудиторій. Поєднання аналітичних матеріалів, репортажів, художньо-публіцистичних елементів та документалістики надає змогу не лише висвітлювати військові конфлікти, а й робити це максимально зрозуміло, емоційно та правдиво. Лілія Шутяк у своїй праці «Художній репортаж в українських друкованих та онлайн-ЗМІ» вказує на таку особливість репортажу, як «художність». Вона зазначає, що сучасний репортаж набуває особливих рис художнього репортажу, що використовується для повного розкриття головних персонажів свого матеріалу, їх характеру, мотивації вчинків, а також для більшого впливу на масову свідомість. Дослідниця підкреслює, що для досягнення цього ефекту необхідною ознакою сучасних журналістських текстів є використання сленгу, звуконаслідувань, діалектизмів тощо [18, с. 230].

Деякі автори відзначають у сучасних репортажах про військові події багатожанровість. Наприклад, у матеріалі В. Кевлюка «ППО. Дивись угору», опублікованому на порталі LB.ua, проаналізовано роль протиповітряної оборони в захисті громадян і війська. Цей аналітичний текст супроводжується численними світлинами, зробленими в бойових умовах, що додає матеріалу рис фоторепортажу [9]. Така трансформація сприяє більш глибокому зануренню читача в тему та посилює емоційний вплив на нього.

Особливої важливості в умовах війни набуває дотримання основних журналістських стандартів. Етика та об'єктивність вимагають від воєнних кореспондентів збереження неупередженості, незважаючи на особистісні переконання. Точність інформації є критичною з кількох причин: 1) захист журналістів та їх аудиторії: дотримання етичних норм і професійних стандартів безпеки сприяє безпеці як самих журналістів, так і їх аудиторії. Порушення цих норм може призвести до негативних наслідків, включаючи загрозу життю та здоров'ю [10]; 2) запобігання поширенню дезінформації: у воєнний час інформація часто є неповною або спотвореною. Ретельна перевірка фактів і дотримання стандартів точності допомагають уникнути поширення фейкових новин та ворожої пропаганди; 3) підрич довіри до медіа: в умовах війни суспільство потребує надійних джерел інформації. Дотримання професійних стандартів зміцнює довіру громадськості до журналістів та медіаорганізацій [17]. Суворе дотримання журналістських стандартів під час війни є необхідним для забезпечення безпеки, достовірності інформації та підтримки довіри суспільства до медіа.

Отже, розглянемо висвітлення військового конфлікту на прикладі таких медіа: журнал «Наука і оборона» [13], «Армія FM» [2] та «Військове телебачення України» [5].

Ми вже зазначали, що в специфіці сучасної військової преси дослідники відзначають наявність художніх прийомів та змішування жанрів. Так, журнал «Наука та оборона» використовує багато наукових і військових термінів: «нейронні мережі», «кластеризація», «штучний інтелект» (С. Свешніков, В. Бочарніков «Використання методів штучного інтелекту для розв'язання наукових задач у сфері оборони»). Також термінологія представлена в іншій статті цього самого випуску: «Метод оцінювання максимального рівня коливань аеродинамічних поверхонь керування надзвукових літаків у разі виникнення трансзвукового флатера», а саме: «коливання», «трансзвуковий флатер», «аеродинамічна поверхня керування», «надзвукові літаки», «число М польоту» (О. Сафронов, Б. Семон, О. Неділько).

У матеріалах радіо «Армія FM» також використовується спеціальна термінологія та художні прийоми, у тому числі сленг: «дрон», «посаджені дрони», «контрнаступ», «перископи», «антидронна рушниця», «Мавка», «смартпідхід», «Васильоборонпром» («Бійці дякують за допомогу кількістю “посаджених” дронів – луцький винахідник і волонтер Василь Цапюк» (04.05.2024).

Ще одна стаття «Як єгерські “джавелінники” зупинили колону російських танків» від 07.04.2024 демонструє такі прийоми: «джавелінники», «підступні плани», «Джевелини», «бронемашина», «підбити танки», «змучені, виснажені, але задоволені», «Ще б пак!». В одній статті було використано порівняння, метафори, епітети, військову термінологію, сленг.

«Військове телебачення України» також використовує при інформуванні своєї аудиторії різні засоби, у тому числі художні та термінологію, аббревіатури. Остання переважає. Наприклад, у інформаційній замітці від 28.03.2024 було вжито таке: «механізована бригада», «Лицарі Зимового Походу», «піхотинці», «розрахунки ПЗРК», «гелікоптер», «ексклюзивний», «м'ясні штурми».

Відеорепортаж на цю саму тему, який розміщено на YouTube-каналі, пропонує такі термінологічні й сленгові конструкції: «сушка», «красавчик», «пілюлей», «мразі», «рицірі», «они прут», «барани, раби», «автомат захльбується», «періодично насипаєм», «масло жрет». З негативного можна зазначити використання ненормативної лексики, русизмів.

Аналізуючи особливості надання інформації різними військовими медіа України, важливо зазначити їх мультимедійність та використання цифрових платформ для інформування своєї аудиторії. Наприклад, часто використовують сучасні військові медіа, соціальні мережі та власні вебсайти. «Армія FM» для розповсюдження інформації використовує вебсайт [13] та соціальні мережі Facebook, Telegram, Twitter. Також можна поділитися інформацією із сайту через месенджери Viber, WhatsApp, через повідомлення й електронну пошту.

Про мультимедійність свідчить використання в журналістських матеріалах, крім традиційного тексту, фотографій.

Також серед новизни – використання сучасних технологій, яке у воєнній журналістиці суттєво змінило спосіб висвітлення подій та вплинуло на оперативність, достовірність і доступність інформації. Наприклад, «Військове телебачення України» активно використовує дрони у своїх репортажах із передової, отримуючи відео- та фотоматеріали з найнебезпечніших зон бойових дій, де журналісти фізично не можуть перебувати.

«Армія FM» використовує онлайн-стріми для зв'язку з військовими кореспондентами, орієнтуючись на миттєву передачу інформації через мобільні застосунки, прямі трансляції та соціальні мережі, що надає змогу оперативно активувати роботу в реальному часі.

Офіційні сторінки Міністерства оборони України та Генштабу ЗСУ активно публікують актуальне оновлення щодо бойових дій: оперативні новини, аналітику та відео з місця подій, використовуючи платформи на зразок Telegram, Twitter (X), YouTube та Facebook, що надає змогу громадянськості зберігати актуальні дані з перших джерел.

Деякі військові медіа експериментують із використанням технологій віртуальної та доповненої реальності для створення інтерактивних репортажів, які можуть глядачам «пережити» події через ефект присутності. Такі проекти використовують для документування воєнних злочинів або для створення історичних реконструкцій подій.

Журналісти все частіше застосовують методи розвідки за відкритими джерелами, використовуючи супутникові знімки, аналіз соцмереж та баз даних. Це надає змогу викривати фейки та відстежувати пересування ворожих військ. Наприклад, міжнародна спільнота Bellingcat часто застосовує OSINT для розслідування військових конфліктів.

Загалом журнал «Наука і оборона», «Армія FM» і «Військове телебачення України» об'єднують традиційні журналістські методи з новітніми технологіями та художніми прийомами. Вони активно вибирають змішування жанрів для того, щоб передати складність воєнних подій, а також для того, щоб зробити матеріали емоційно насиченими, але водночас документально точними. Використання сучасних технологій, таких як безпілотники та мобільні додатки, для швидкої передачі інформації робить висвітлення подій ще більш оперативним та достовірним і сприяє глибшому аналізу подій, ефективній боротьбі з дезінформацією та формуванню об'єктивної картини війни для світової спільноти.

Отже, проаналізувавши ключові особливості сучасних журналістських матеріалів, створених воєнними журналістами в умовах війни, ми дійшли висновків: 1) журналістські матеріали

першочергово спрямовані на висвітлення теми війни; 2) головною ідеологічною концептуальною засадою медіа є патріотизм, українська національна ідея, ідея української державності, возвеличення військових, допомога армії; 3) серед найпоширеніших жанрів журналістських матеріалів – аналітична стаття, інтерв'ю та інформаційна замітка, репортаж; 4) для матеріалів характерне використання художніх прийомів і змішування жанрів; 5) мультимедійність: використання фото-, відео- та аудіоматеріалів; 6) застосування новітніх технологій.

IV. Висновки

Таким чином, особливості висвітлення військового конфлікту в Україні відображають складність і суперечливість військових подій та їх вплив на суспільство. Українські ЗМІ активно залучаються до висвітлення подій, забезпечуючи інформаційну підтримку військових операцій і розповсюджуючи об'єктивну інформацію про події на передовій. Зокрема, вони намагаються зберегти баланс між показом героїзації та реалізму, а також ураховують етичні й правові аспекти висвітлення матеріалів. Крім того, важливим аспектом є залучення громадськості до обговорення воєнного конфлікту, що сприяє підтримці військових та учасників конфлікту, а також формує об'єктивну картину військових подій для суспільства.

Дослідивши специфіку сучасної воєнної журналістики України в умовах війни, ключові особливості сучасних журналістських матеріалів, створених воєнними журналістами, ми з'ясували, що вони полягають у високій емоційній насиченості, оперативності та глибокій відповідальності за точність і об'єктивність поданих фактів. Військові журналісти працюють в умовах великого ризику для життя, що вимагає від них не лише професіоналізму, а й готовності до психологічних та фізичних навантажень. Сучасні матеріали часто включають драматичний наратив і художні прийоми, які допомагають передати не лише факти, а й емоційний стан учасників подій, їх переживання. Важливим аспектом є використання новітніх технологій та соціальних мереж для оперативного збору й поширення інформації, а також боротьба з дезінформацією та пропагандою. Водночас воєнні журналісти стикаються з етичними викликами, що стосуються безпеки, приватності та маніпуляцій з інформацією, тому їх роль у висвітленні війни є не лише інформативною, а й гуманістичною, пов'язаною зі збереженням моральних цінностей та підтримкою національної ідентичності.

Список використаної літератури

1. Акопян К. А. Медіаетика воєнного часу: військова журналістика в українсько-російській війні. *Functioning of the ukrainian media during martial law in ukraine scientific monograph*. Київ, 2023. С. 5–18.
2. Армія FM. URL: <https://www.armyfm.com.ua/> (дата звернення: 12.02.2026).
3. Букіна Н. Воєнний репортаж у сучасних медіа. *Scientific notes of the institute of journalism*. 2022. Т. 2. С. 123–134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2022_2_12 (дата звернення: 12.02.2026).
4. Військова журналістика: український аспект / укл.: Копотун І. М., Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Пасіка С. П., Петков С. В. Київ : Професіонал, 2023. 676 с.
5. Військове телебачення України. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 12.02.2026).
6. Друзенко Г. Комплекс Петлюри або хто дозволив генералу Кривоносу захищати «Жуляни»? 2022. *Цензор.Нет*. URL: <https://censor.net/ua/b3363716> (дата звернення: 12.02.2026).
7. Журналісти на війні. Документальні дослідження, хронікальний літопис, аналітика / укл. А. Курков, А. Цапленко, Ю. Сорока, О. Шульман. Київ : Фоліо, 2022. 448 с.
8. Зайцева І., Попко М. Особливості роботи журналіста в умовах воєнного стану. *Українська мова та культура в сучасному гуманітарному часопросторі: аспекти міжмовної комунікації та формування комунікативної компетентності сучасного фахівця* : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Ірпінь, 2024. С. 393–398.
9. Кевлюк В. ППО. Дивись угору. *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/society/2022/08/26/527415_ppo_divis_ugoru.html (дата звернення: 12.02.2026).
10. Крайня В. Бути етичним означає бути захищеним. Чому під час війни саморегуляція і стандарти зберігають журналістів і журналістику. *Детектор медіа*. 2024. URL: <https://detector.media/community/article/223674/2024-03-01-buty-etychnym-oznachaie-buty-zakhyshchenym-chomu-pid-chas-viyny-samoregulyatsiya-i-standarty-zberigayut-zhurnalistiv-i-zhurnalistyku/> (дата звернення: 12.02.2026).
11. Лаврик О. В., Гнатенко С. А. «Військова» / «воєнна» журналістика: особливості трактування понять у сучасному медіапросторі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. Т. 35 (74). № 2. Ч. 2. С. 184–188.
12. Нам потрібна журналістика, яка буде казати правду і тягнути людей із совка. Головне з дискусії «Висвітлення війни в Україні: безпека і свобода слова». *Детектор медіа*. 2022. URL: <https://detector.media/infospace/article/198978/2022-05-06-nam-potribna-zhurnalistyka-yakabudekazatypravdu-i-tyagnutylyudey-iz-sovka-golovne-z-diskusii-vysvitlennya-viyny-v-ukraini-bezpeka-i-svoboda-slova/> (дата звернення: 12.02.2026).
13. Наука і оборона. URL: <http://nio.nuou.org.ua/> (дата звернення: 12.02.2026).

14. Стіна Н. З початку війни журналістика стала іншою. 2024. URL: https://nsju.org/novini/voyin-fotokorespondent-andrij-andriyenko-z-pochatkom-vijny-zhurnalistyka-stala-inshoyu/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.02.2026).
15. Томіленко С. Зараз фактично кожен журналіст є воєнним журналістом. 2024. URL: https://slovopys.kubg.edu.ua/serhij-tomilenko-zaraz-faktychno-kozhen-zhurnalyst-ie-voiennym-zhurnalistom/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.02.2026).
16. Холоденко О. Коли у країні війна, всі журналісти – воєнні. *Детектор медіа*. URL: <https://detector.media/community/article/143670/2018-12-27-koly-u-kraini-viy-na-vsi-zhurnalisty-voienni/> (дата звернення: 12.02.2026).
17. Штемпель А. Журналістські стандарти під час війни: вони не стали іншими, а дещо змінилися. 2024. URL: https://nsju.org/novini/zhurnalistski-standarty-pid-chas-vijny-vony-ne-staly-inshymu-ale-nabuly-deshho-inshyh-form/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.02.2026).
18. Шутяк Л. Художній репортаж в українських друкованих та онлайн-ЗМІ / red. Jolanta Kowal, Magdalena Patro-Kucab, Paulina Podolska, W kręgu prasy dawnej i współczesnej. *Wybrane problemy*. 2021. № 1. S. 226–240. URL: <http://repozytorium.ur.edu.pl/handle/item/6890> (дата звернення: 12.02.2026).

References

1. Akopian, K. A. (2023). Mediaetyka voiennoho chasu: viiskova zhurnalistyka v ukrainsko-rosiiskii viini [Media ethics of wartime: military journalism in the Ukrainian-Russian war]. In *Functioning of the ukrainian media during martial law in ukraine scientific monograph* (pp. 5–18). Kyiv [in Ukrainian].
2. Armii FM [Army FM]. Retrieved from <https://www.armyfm.com.ua/> [in Ukrainian].
3. Bukina, N. (2022). Voiennyi reportazh u suchasnykh media [Military reporting in modern media]. *Scientific notes of the institute of journalism*, 2, 123–134. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2022_2_12 [in Ukrainian].
4. Kopotun, I. M., Koropatnik, I. M., Mykytiuk, M. A., Pavliuk, O. O., Pasika, S. P., & Pietkov, S. V. (2023). Viiskova zhurnalistyka: ukrainskyi aspekt [Military journalism: Ukrainian aspect]. Kyiv: Profesional [in Ukrainian].
5. Viiskove telebachennia Ukrainy [Military Television of Ukraine]. Retrieved from <https://www.youtube.com/> [in Ukrainian].
6. Druzenko, H. (2022). Kompleks Petliury abo khto dozvoliv heneralu Kryvonosu zakhyschaty «Zhuliany»? [Petliura's complex or who allowed general Kryvonos to protect «Zhuliany»?]. *Tsenzor*. Retrieved from <https://censor.net/ua/b3363716> [in Ukrainian].
7. Kurkov, A., Tsaplienko, A., Soroka, Yu., & Shulman, O. (2022). *Zhurnalisty na viini. Dokumentalni doslidzhennia, khronikalnyi litopys, analityka* [Journalists at war. Documentary research, chronicle, analytics]. Kyiv: Folio [in Ukrainian].
8. Zaitseva, I., & Popko, M. (2024). Osoblyvosti roboty zhurnalista v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of a journalist's work in martial law], *Ukrainska mova ta kultura v suchasnomu humanitarnomu chasoprostori: aspekty mizhmovnoi komunikatsii ta formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti suchasnoho fakhivtsia*: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi Internet- konferentsii [Ukrainian language and culture in modern humanitarian time and space: aspects of interlingual communication and the formation of communicative competence of a modern specialist, Collection of materials of the International Scientific and Practical Internet Conference]. Irpin [in Ukrainian].
9. Kevliuk, V. PPO. Dyvys uhoru [PPO. Look up]. *Livyi bereh*. Retrieved from https://lb.ua/society/2022/08/26/527415_ppo_divis_ugoru.html [in Ukrainian].
10. Krainia, V. (2024). Buty etychnym oznachaie buty zakhyschenym. Chomu pid chas viiny samorehuliatyia i standarty zberihaiut zhurnalistiv i zhurnalistyku [Being ethical means being protected. Why self-regulation and standards save journalists and journalism during war]. *Detektor media*. Retrieved from <https://detector.media/community/article/223674/2024-03-01-but-etychnym-oznachaie-but-zakhyschenym-chomu-pid-chas-viiny-samoregulyatsiya-i-standarty-zberigayut-zhurnalistiv-i-zhurnalistyku/> [in Ukrainian].
11. Lavryk, O. V., & Hnatenko, S. A. (2024). «Viiskova» / «voienna» zhurnalistyka: osoblyvosti po-traktuvannia poniat u suchasnomu mediaprostori [«Military» / War» journalism: Features of the interpretation of concepts in the modern media space]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Filolohiia. Zhurnalistyka*, 35 (74), 184–188 [in Ukrainian].
12. Nam potribna zhurnalistyka, yaka bude kazaty pravdu i tiahnuty liudei iz sovka. Holovne z dyskusii «Vysvitlennia viiny v Ukraini: bezpeka i svoboda slova» [We need journalism that will tell the truth and pull people out of the hole. The main thing from the discussion «Covering the war in Ukraine: security and freedom of speech»]. (2022). *Detektor media*. Retrieved from <https://detector.media/infospace/article/198978/2022-05-06-nam-potribna-zhurnalistyka-yaka-bude-kazaty-pravdu-i-tyagnuty-lyudey-iz-sovka-golovne-z-diskusii-vysvitlennya-viiny-v-ukraini-bezpeka-i-svoboda-slova/> [in Ukrainian].
13. Nauka i oborona [Science and Defense]. Retrieved from <http://nio.nuou.org.ua/> [in Ukrainian].

14. Stina, N. (2024). Z pochatku viiny zhurnalistyka stala inshoiu [Since the beginning of the war, journalism has become different]. Retrieved from https://nsju.org/novini/voyin-fotokorespondent-andrij-andriyenko-z-pochatkom-vijny-zhurnalistyka-stala-inshoyu/?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian].
15. Tomilenko, S. (2024). Zaraz faktychno kozhen zhurnalist ye voienym zhurnalistom [Now virtually every journalist is a war journalist]. Retrieved from https://slovopys.kubg.edu.ua/serhij-tomilenko-zaraz-faktychno-kozhen-zhurnalist-ie-voienym-zhurnalistom/?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian].
16. Kholodenko, O. (2018). Koly u kraini viina, vsi zhurnalisty – voienni [When there is war in the country, all journalists are military]. *Detektor media*. Retrieved from <https://detector.media/community/article/143670/2018-12-27-koly-u-kraini-viina-vsi-zhurnalisty-voienni/> [in Ukrainian].
17. Shtempel, A. (2024). Zhurnalistski standarty pid chas viiny: vony ne staly inshymy, a deshcho zminylysia [Journalistic standards during war: they have not become different, but have changed somewhat]. Retrieved from https://nsju.org/novini/zhurnalistski-standarty-pid-chas-vijny-vony-ne-staly-inshymy-ale-nabuly-deshho-inshyh-form/?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian].
18. Shutiak, L. (2021). Khudozhnii reportazh v ukrainskykh drukovanykh ta onlain-ZMI [Artistic reporting in Ukrainian print and online media]. *W kręgu prasy dawnej i współczesnej. Wybrane problemy*, 1, 226–240. Retrieved from <http://repozytorium.ur.edu.pl/handle/item/6890> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.02.2026.

Received 20.02.2026.

Zaitseva I. War Journalism as a Tool of Information Resistance: The Ukrainian Experience

The purpose of this study is to provide a comprehensive analysis of the development of war journalism in Ukraine in the context of the Russian-Ukrainian war, as well as to identify the specific features of covering military events in contemporary Ukrainian media, taking into account informational, technological, and ethical challenges.

Research methodology. The methodological basis of the study consists of a combination of general scientific and specific research methods. In particular, the methods of analysis and synthesis were used to generalize theoretical approaches to understanding war journalism; the comparative method was applied to identify differences between traditional and modern journalism in wartime conditions; and content analysis was used to examine materials from Ukrainian media, including the journal *Science and Defense*, Army FM radio, and Military Television of Ukraine. In addition, the descriptive method was employed to characterize the specifics of journalistic practices, while the method of generalization was used to formulate conclusions regarding the role of war journalism in the modern information space.

Results. The study has shown that contemporary war journalism in Ukraine functions as an important element of information security and national resilience. It is characterized by a high level of оперативність (timeliness), emotional intensity, and responsibility for the accuracy of information. It has been found that the key features include the combination of informational and mobilization functions, active use of modern technologies (drones, social media, online platforms), as well as the blending of journalistic genres and the use of artistic techniques.

The research also demonstrates that war journalists perform not only an informative but also a humanitarian function, contributing to the formation of national identity and counteracting disinformation. It has also been established that modern media actively adapt to wartime conditions by using multimedia formats and digital tools for оперативне (prompt) coverage of events.

The scientific novelty of the study lies in the comprehensive understanding of war journalism as a multidimensional phenomenon that combines informational, communicative, technological, and humanitarian functions in the context of modern warfare. The study уточнює (clarifies) the transformation of journalistic practices under the influence of digitalization and information warfare, and substantiates the role of war journalism as a tool for countering propaganda and shaping public consciousness. Special attention is paid to the analysis of contemporary Ukrainian media as an example of journalism adapting to extreme conditions.

The practical significance of the study lies in the possibility of applying its results in the professional activities of journalists, particularly those working in wartime conditions. The findings can also be used in the training of future journalists and in the development of academic courses on war journalism, media literacy, and information security. Furthermore, the results may contribute to improving state information policy and increasing the effectiveness of countering disinformation during wartime.

Key words: war journalism, information security, information warfare, Russian-Ukrainian war, ethical dilemmas.